

ПОЛІТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТИ

УДК 316.4 – 37.01

DOI:

Жадан Ірина Василівна

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу психології політичної
поведінки молоді,

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України,

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-5274-574X>

Iryna_zhadan@ukr.net

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Представлено **результати** психосемантичного дослідження особливостей політичної ідентифікації молоді в різних регіонах країни.

Метою дослідження було емпіричне обґрунтування регіональних відмінностей у структуруванні політичної ідентичності студентської молоді.

Методологія дослідження розроблялася з урахуванням трьох вимірів політичної ідентифікації: диспозиційного (політична автономність/залежність; інклюзивність/ексклюзивність; номінальність/реальність), компетентнісного (когнітивні, рефлексивні, ставленнєві практики) та ціннісно-сміслового (відповідальність, солідаризація зі спільнотою, довіра, ідеологічні преференції тощо). В онлайн-опитуванні з використанням гугл-форми взяли участь 795 студентів ЗВО із п'яти регіонів. Для опрацювання регіональних масивів емпіричних даних використано **методи** математичної статистики, зокрема центроїдного факторного і кластерного аналізу. За результатами дослідження встановлено, що політична ідентичність молоді Центрального і Південного регіонів структурується в матриці загальнонаціональної ідентичності, молоді Сходу і Півночі – у матриці регіональної, а молодь Заходу конструює свою політичну ідентичність на перетині регіональної і національної ідентичностей. Політична ідентифікація в матриці загальнонаціональної ідентичності вибудовується з ототожнення з регіональною спільнотою, тоді як ідентифікація в рамках регіональної – з ототожнення з регіональними політичними елітами.

Результати. Визначено основні групи регіональних чинників політичної ідентифікації: сприйняття свого регіону як особливого, окремішнього, не схожого на інші; ідентифікація з регіональною спільнотою та/або з регіональними політичними силами; мотиви ідентифікації; політичні цінності; емоційна залежність від свого регіону. Встановлено, що ідеологічні преференції не виразняються в структурі політичної ідентичності молоді жодного з регіонів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення освітньої політики ідентичності.

Ключові слова: політична ідентичність; виміри ідентифікації; регіональні особливості; структурування; регіональні чинники; студентська молодь.

Iryna V. Zhadan

PhD in Psychology, senior researcher, Chief Research Associate of the Department for Psychology of Youth Political Behavior, Institute of social and political psychology, NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5274-574X>
Iryna_zhadan@ukr.net

REGIONAL FEATURES OF STRUCTURING THE POLITICAL IDENTITY OF YOUTH STUDENTS

The article presents the **results** of a psychosemantic study of the peculiarities of the political identification of youth in different regions of the country.

The **aim** of the study is empirical substantiation of regional differences in structuring student youth's political identity. **Methodology.** The research toolkit was developed taking into account three dimensions of political identification: dispositional (political autonomy/dependence; inclusiveness/exclusivity; nominality/reality), competence (cognitive, reflective, attitudinal practices), and values-senses (responsibility, solidarity with the community, trust, ideological preferences etc). 795 higher education students from five regions participated in an online survey through Google forms. Regional arrays of empirical data were processed using methods of mathematical statistics, including centroid factor and cluster analysis. According to the results of the study, it was established that the political identity of the youth of the central and southern regions is structured in the matrix of the national identity, the youth of the east and the north – in the regional matrix, and the youth of the west constructs their political identity at the intersection of regional and national identities. Political identification in the matrix of national identity is built on identification with the regional community. In contrast, identification within the framework of the regional one is built on identification with regional political elites.

Results. The main groups of regional factors of political identification are identified: perception of one's region as special, separate, different from others;

identification with the regional community and/or with regional political forces; identification motives; political values; emotional dependence on one's region. It was established that ideological preferences are not expressed in the structure of the political identity of young people in any of the regions. **Conclusions and prospects.** The results of the study can be used in the development of educational identity policy.

Keywords: political identity; dimensions of identification; regional features; structuring; regional factors; student youth.

Постановка проблеми. Для розроблення адекватної регіональної освітньої політики щодо ідентифікації потрібно мати уявлення про базові особливості політичної ідентичності молоді, зокрема: про ступінь її зумовленості регіональною ідентичністю, про політичні цінності, компетентнісні здатності, очікування та потреби, з яких вибудовувалась ідентичність молодіжних спільнот до повномасштабної війни. Інформативними для розуміння ідентифікаційних процесів є також стереотипи емоційного реагування мешканців різних регіонів та усталені практики соціальної взаємодії, які є важливим чинником реадптації переселенців та регіональних спільнот.

З огляду на те, що регіональні ідентичності в сучасному світі є продуктом політичної мобілізації населення і застосування елітами і політичними партіями технологій, спрямованих на відтворення в політичному дискурсі окремих відмінностей, міфів і стереотипів сприйняття регіонів, важливість дослідження регіональних особливостей політичної ідентифікації важко переоцінити.

Метою пропонованої статті є емпіричне обґрунтування регіональних відмінностей структурування політичної ідентичності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. З опертям на розроблену теоретичну модель дослідження регіональних особливостей політичної ідентифікації молоді, компонентами якої є: диспозиційний вимір політичної ідентифікації (політична автономність /залежність; інклюзивність/екслюзивність; номінальність/ реальність); компетентнісний її вимір (когнітивні, рефлексивні, ставленнєві практики) та ціннісно-смысловий вимір (відповідальність, солідаризація зі спільнотою, довіра, політичні цінності тощо), виокремлено показники й індикатори та розроблено інструментарій емпіричного дослідження. Регіональні масиви емпіричних даних, на яких ґрунтується представлений у статті аналіз особливостей структурування політичної ідентичності молоді різних регіонів, отримано під час психосемантичного опитування в онлайн-форматі із застосуванням гугл-форми. Опитування проводилося в травні-вересні 2023 р. у п'яти регіонах країни

(центральному, східному, західному, південному та північному). Усього опитано 795 студентів ЗВО віком від 17 до 35 років.

За результатами факторного аналізу регіональних масивів даних психосемантичного дослідження визначено смисли, навколо яких конструюється політична ідентичність респондентів у кожному з регіонів. Емпіричні дані опрацьовано за допомогою центроїдного методу факторного аналізу. Уявлення про особливості політичної ідентифікації студентів різних регіонів можна скласти на основі аналізу факторних моделей її структурування, беручи до уваги статистичні характеристики регіональних масивів емпіричних даних (середні значення, середнє квадратичне відхилення тощо). Для підтвердження та/або уточнення інтерпретації результатів факторного аналізу використано дані кластерного аналізу.

Регіональна ідентичність молоді *Центру*, у координатах якої конструюється її політична ідентичність, інклюзивна, і респонденти не вважають її важливішою за загальнонаціональну (європейську, цивілізаційну тощо). Молодь переважно не поділяє думку про те, що довіра до місцевих політичних сил є запорукою розвитку регіону. Шанси місцевих політичних еліт здобути прихильність молоді Центру такі ж, як і у партій та політиків з інших регіонів країни. Студенти радше не погоджуються з тим, що регіональні політичні сили забезпечують захист мешканців регіону, і здебільшого не готові відмовитися від своїх прав і свобод заради порядку і стабільності.

Водночас молодь Центру поділяє цінності, ставлення та уявлення регіональної спільноти, сподіваючись на захист, підтримку і колективну протидію різним викликам. Отже, політична ідентичність студентства Центрального регіону структурована радше цінностями і практиками спільноти, ніж регіональних політичних еліт. Політична ідентифікація молоді Центру структурована уявленнями про подібність цінностей та цілей мешканців Центрального регіону до політичних уподобань жителів решти регіонів країни, що не заважає їй відчувати відповідальність за збереження свого регіону як середовища повсякденного життя з притаманними йому практиками. Ідентифікуючи себе більшою мірою з країною загалом, ніж із регіоном, студентство цілком логічно обирає політику розширення вільних зон у всіх сферах життя, ніж політику дотримання усталених традицій і спадкоємності.

Молодь Центрального регіону заявляє про готовність поділяти відповідальність за свою країну з обраною владою. Водночас їй властиві патерналістські очікування, орієнтація на лідерів під час обирання політичних сил, тяжіння до політиків, які обіцяють підвищення рівня добробуту і мало переймаються державотворенням. Отож можемо

говорити про певну суперечливість політичної ідентичності молоді Центру: декларуючи прихильність до ліберальних цінностей (відповідальність, вибір на користь прав і свобод, політики розширення вільних зон тощо), молодь потребує авторитетів та опіки з боку лідерів.

Щоб доповнити й уточнити факторну структуру політичної ідентичності молоді Центрального регіону, звернімося до результатів кластерного аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

**Факторна структура політичної ідентифікації молоді
Центрального регіону**

Фактор	Умовне означення фактору	Частка описаної дисперсії, %
Ф1	Регіональна ідентифікація	17,8
Ф2	Ідентифікація зі спільнотою в обмін на захист і підтримку	17,5
Ф3	Переживання своєї окремішності, несхожості	17,4
Ф4	Відповідальність за збереження регіону як середовища життя	16,3
Ф5	Відданість регіональним традиціям і спадкоємності	15,9
Ф6	Політичні цінності	15,3

Найбільш наповненим виявився кластер, утворений індикатором «Поділяючи політичні інтереси, ставлення, оцінки та уявлення регіональної спільноти, я розраховую на захист і підтримку». До складу цього кластера увійшли майже всі індикатори мотивів, цілей та цінностей, на яких вибудовується ідентифікація з регіональними політичними елітами і регіональною спільнотою. Отже, маємо підтвердження того, що політична ідентичність молоді Центрального регіону вибудовується навколо смислів регіональної ідентифікації.

Слід звернути також увагу на наявність двох груп взаємопов'язаних кластерів політичної ідентифікації, а саме:

- активна пропаганда регіональними політичними силами окремішності, особливості, несхожості регіону утворює дзеркальний кластер з переконаністю в тому, що цінності і мотиви політичної участі мешканців регіону суттєво відрізняються від політичних уподобань жителів інших регіонів країни;
- голосування за політичні сили, які обіцяють поліпшити добробут людей і не переймаються проблемами державотворення, утворює

дзеркальний кластер із схильністю до патерналізму і потребою в авторитетах.

Студентство *Півдня* здебільшого не очікує, що в обмін на довіру регіональні політичні сили захищатимуть інтереси мешканців, створюватимуть умови для розвитку регіону та підтримуватимуть соціальний порядок. Відповідно й вибір на користь «своїх» політичних сил робити не готове. Водночас молодь розраховує на захист і підтримку з боку регіональної спільноти, поділяючи її політичні інтереси, ставлення, оцінки та уявлення (табл. 2).

Таблиця 2

**Факторна структура політичної ідентифікації молоді
Південного регіону**

Фактор	Умвне означення фактору	Частка описаної дисперсії, %
Ф1	Потреба в захисті інтересів мешканців регіону	13,9
Ф2	Мотивація регіональної ідентифікації	13,3
Ф3	Відчуття унікальності свого регіону	12,9
Ф4	Цінності ідентифікації	12,7
Ф5	Політичні цінності	12,3
Ф6	Відповідальність за збереження регіону як середовища життя	11,9

Як і студенти Центрального регіону, респонденти *Півдня* вибудовують політичну ідентичність у координатах загальнонаціональної (європейської, цивілізаційної). Молодь готова поділяти відповідальність за країну з обраною нею владою і підтримує політику розширення вільних зон у всіх сферах життя. Водночас молодь усвідомлює, що регіональна спільнота схильна до патерналізму, має велику потребу в авторитетах, готова заради порядку і стабільності відмовитися від прав і свобод, що не заважає респондентам відчувати відповідальність за збереження цінностей і практик регіонального середовища повсякденного життя. Загалом рівень емоційної прихильності молоді *Півдня* до свого регіону істотно вищий за середній.

Найбільш наповненим у масиві *Півдня* виявився кластер, утворений індикатором «Громадяни поділяють відповідальність за свою країну з владою, яку вони обирають». До кластера увійшли також індикатори мотивації політичного вибору на користь регіональних політичних сил. Тобто молодь *Південного регіону* вибудовує політичну ідентичність з оперттям на смисли, віднесені нами до компетентнісного виміру ідентифікації.

У масиві Південного регіону також виокремлено дві групи дзеркальних кластерів, а саме:

- активна пропаганда регіональними політичними силами окремішності, особливості, несхожості регіону утворює дзеркальний кластер з підтримкою політики усталених традицій та спадкоємності ціною відмови від розширення вільних зон у всіх сферах життя;
- довіра мешканців регіону до місцевої політичної еліти, як запорука розвитку регіону та підтримки соціального порядку, утворює дзеркальний кластер з очікуваннями щодо захисту інтересів мешканців регіону регіональними політичними силами.

Перша пара кластерів свідчить про взаємозумовленість, в уявленнях молоді пропаганди регіональних еліт і схильності мешканців до політичного консерватизму, а друга – про взаємопов'язаність мотивів політичного вибору.

Як і молодь Півдня, студенти *Північного регіону* вибудовують свою політичну ідентичність з потреби в захисті і водночас, на відміну від своїх південних ровесників, схильні вважати, що регіональні політичні сили забезпечують захист їхніх інтересів. Політична ідентифікація молоді Півночі відбувається в матриці регіональної ідентичності, що підтверджується, зокрема, і тим, що перші три фактори, які репрезентують різні аспекти регіональної ідентифікації, описують 53% сумарної дисперсії. Респонденти Північного регіону, хоч і не вважають цінності та уподобання мешканців свого регіону особливими і суттєво відмінними, з великою ймовірністю зроблять вибір на користь «своїх» політичних сил. Молодь сподівається, що солідарність зі спільнотою допоможе протистояти викликам, а довіра до політиків забезпечить порядок і сприятиме розвитку регіону (табл. 3).

Таблиця 3

**Факторна структура політичної ідентифікації молоді
Північного регіону**

Фактор	Умовне означення фактору	Частка описаної дисперсії, %
Ф1	Потреба в захисті інтересів мешканців регіону	18,4
Ф2	Регіональна ідентичність	17,5
Ф3	Мотивація регіональної ідентифікації	17,1
Ф4	Ціннісні рамки політичної ідентифікації	16,2
Ф5	Патерналізм, потреба в авторитетах	15,8
Ф6	Суб'єктна ідентичність	15,1

Ціннісні смисли політичної ідентифікації молоді Півночі задані рамкою регіональної ідентичності: респондентам видається цілком природним уболівати більше за свій регіон, ніж за країну загалом; підтримувати політичні сили, які обіцяють підвищити добробут людей, а не ті, що переймаються державотворенням. Поділяючи політичні інтереси, ставлення, оцінки та уявлення регіональної спільноти, молодь сподівається отримати захист і підтримку.

Ідентифікуючись із регіональною спільнотою, молодь радше не визнає її тяжіння до патерналізму та авторитетів, водночас, віддаючи голос за політичну силу, орієнтується на її лідера.

Студентство Північного регіону декларує свою суб'єктність, що виявляється в готовності поділяти відповідальність за країну з обраною владою та відчутті відповідальності за збереження свого регіону, як середовища повсякденного життя з притаманними йому цінностями, традиціями, моделями взаємодії.

Найбільш наповненим у масиві даних Північного регіону виявився кластер, вибудований на індикаторі емоційної єдності з регіоном: «Цілком природно, що люди вболівають більше за свій регіон, ніж за країну загалом». Смисли решти індикаторів, які увійшли до цього кластера, підтверджують регіональну спрямованість політичної ідентичності студентства півночі.

У масиві Північного регіону представлені чотири групи взаємопов'язаних дзеркальних кластерів політичної ідентифікації, а саме:

- активна пропаганда регіональними політичними силами особливості, несхожості регіону / переконаність в окремішності цінностей і мотивів політичної участі мешканців Півночі / прагнення до порядку і стабільності навіть ціною відмови від прав і свобод;
- солідаризація з мешканцями регіону заради протидії викликам / довіра мешканців регіону до місцевої політичної еліти як умова розвитку регіону та підтримки соціального порядку / очікування щодо захисту інтересів мешканців регіональними політичними силами;
- підтримка політичних сил, які обіцяють підвищити добробут людей і не переймаються проблемами державотворення, утворює дзеркальний кластер з орієнтацією на лідера під час голосування за політичну силу;
- готовність відмовитися від розширення вільних зон у всіх сферах життя заради збереження усталених традицій і спадкоємності утворює дзеркальний кластер з переконаністю в тому, що регіональна ідентичність важливіша, ніж загальнодержавна (європейська, цивілізаційна тощо).

Така кількість дзеркальних кластерів свідчить про високий рівень структурованості смислів політичної ідентифікації молоді Півночі.

Політична ідентичність молоді Північного регіону структурується потребами в дотриманні соціального порядку, захисті інтересів та розвитку регіону. Саме цього молодь очікує від регіональних політичних сил в обмін на довіру та електоральну підтримку «своїх» політиків. При цьому обирають радше тих, хто обіцяє підвищення рівня добробуту, а не переймається проблемами державотворення.

Мотивація ідентифікації з цінностями, політичними інтересами, ставленнями, оцінками та уявленнями регіональної спільноти, солідаризації з нею має ту саму природу – потребу в захисті, підтримці, протидії загрозам. Водночас молодь почувається відповідальною за збереження регіону як середовища повсякденного життя з притаманними йому цінностями, традиціями, моделями взаємодії.

Як і молодь Півночі, студентство *Східного регіону* конструює свою політичну ідентичність на основі регіональної ідентифікації. Уявлення про окремішність, особливість, несхожість регіону підтримується місцевим політикумом і втілюється в переконаності у відмінності цінностей і мотивів політичної участі мешканців Сходу від політичних уподобань жителів інших регіонів. Молодь Сходу здебільшого поділяє відповідальність за країну з владою, яку вона обирає, та орієнтується у своєму виборі на лідерів політичних сил (табл. 4).

Таблиця 4

**Факторна структура політичної ідентифікації молоді
Східного регіону**

Фактор	Умовне означення фактору	Частка описаної дисперсії, %
Ф1	Довіра до політикуму в обмін на порядок і розвиток	17,9
Ф2	Мотивація політичної ідентифікації	17,4
Ф3	Відповідальність за збереження регіону	17,0
Ф4	Регіональна ідентифікація	16,3
Ф5	Політичні цінності	16,0
Ф6	Емоційна залежність	15,4

Студентство Сходу вважає цілком природним те, що люди вболівають більше за свій регіон, ніж за країну загалом. Готовність відмовитися від політики розширення вільних зон у всіх сферах життя в обмін на дотримання усталених традицій і спадкоємності, розміняти

права і свободи на порядок і стабільність на тлі патерналізму і великої потреби в авторитетах свідчать про політичний консерватизм молоді Сходу.

За результатами кластерного аналізу виявлено дві групи взаємопов'язаних дзеркальних кластерів політичної ідентифікації, а саме:

- солідаризація з мешканцями регіону заради протидії викликам / довіра мешканців регіону до місцевої політичної еліти як умова розвитку регіону та підтримки соціального порядку / очікування щодо захисту інтересів мешканців регіональними політичними силами;
- вибір на користь «своїх» політичних сил / ідентифікація з політичними інтересами, ставленнями, оцінками та уявленнями регіональної спільноти в обмін на захист і підтримку / солідаризація з мешканцями регіону заради протидії викликам / довіра мешканців регіону до місцевої політичної еліти як умова розвитку регіону та підтримки соціального порядку / очікування щодо захисту інтересів мешканців регіональними політичними силами.

Найбільш наповненим виявився кластер, утворений індикатором «цілком природно, що люди вболівають більше за свій регіон, ніж за країну загалом». До цього кластера увійшли також упевненість у тому, що цінності і мотиви політичної участі мешканців Сходу суттєво відрізняються від політичних уподобань жителів інших регіонів країни, найбільше потребують порядку і стабільності, заради яких готові відмовитися від прав і свобод, схильні до патерналізму, мають велику потребу в авторитетах і вважають регіональну ідентичність важливішою за загальнодержавну (європейську, цивілізаційну тощо).

Політична ідентичність молоді *Західного регіону* структурується ототожненням з політичними силами, створеними регіональними політиками. Довіру до місцевої політичної еліти студентство вважає запорукою розвитку регіону та підтримки соціального порядку. До того ж «свої» політичні сили забезпечують захист інтересів мешканців регіону. Обираючи політичну силу, молодь орієнтується на її лідера.

Поділяючи політичні інтереси, ставлення, оцінки та уявлення регіональної спільноти, молодь сподівається на захист і підтримку. Водночас респонденти почуваються відповідальними за збереження цінностей, традицій і практик регіону як середовища життя. Загалом молодь Заходу частіше, ніж решта респондентів, декларує солідарність із мешканцями свого регіону як умову ефективної протидії викликам.

Таблиця 5

**Факторна структура політичної ідентичності молоді
Західного регіону**

Фактор	Умовне означення фактору	Частка описаної дисперсії, %
Ф1	Ідентифікація зі «своїми» політичними силами	13,9
Ф2	Ідентифікація з регіональною спільнотою	13,3
Ф3	Мотивація політичного вибору	13,1
Ф4	Політичні цінності	12,7
Ф5	Відчуття унікальності свого регіону	12,1
Ф6	Емоційна залежність	12,0

Політична ідентичність молоді Західного регіону конструюється на перетині національної і регіональної ідентифікацій. У політичних уподобаннях студентства Заходу поєднуються ціннісні преференції, властиві консервативній і ліберальній політичним орієнтаціям: з одного боку – готовність відмовитися від політики розширення вільних зон у всіх сферах життя заради дотримання усталених традицій і спадкоємності, а з другого – відмова від встановлення порядку і стабільність ціною втрати прав і свобод. Відтак можна припустити, що політична ідентичність молоді Західного регіону не спирається на цілісну систему ідеологічних уявлень. Водночас студентство переконане в принциповій відмінності цінностей і мотивів політичної участі мешканців свого регіону від політичних уподобань жителів інших регіонів країни. Молодь Заходу декларує відповідальне ставлення до свого політичного вибору.

Найбільш наповнений кластер масиву Західного регіону утворений індикатором «Солідарність мешканців мого регіону допомагає нам протидіяти екологічним, політичним, економічним викликам». До цього кластера увійшли також довіра мешканців регіону до місцевої політичної еліти як запорука розвитку й підтримки соціального порядку; уявлення про те, що регіональні політичні сили забезпечують захист інтересів мешканців регіону; сподівання на те, що, поділяючи політичні інтереси, ставлення, оцінки та уявлення регіональної спільноти, можна здобути захист і підтримку; прийняття відповідальності за збереження регіону як середовища повсякденного життя з притаманними йому цінностями, традиціями, моделями взаємодії.

Наступним за наповненістю виявився кластер, утворений індикатором «цілком природно, що люди вболівають більше за свій регіон, ніж за країну загалом». До цього кластера увійшли також

упевненість у тому, що цінності і мотиви політичної участі мешканців регіону суттєво відрізняються від політичних уподобань жителів інших регіонів країни; потреба в порядку і стабільності, заради яких мешканці регіону готові відмовитися від прав і свобод; схильність до патерналізму та велика потреба в авторитетах; твердження про те, що регіональна ідентичність важливіша, ніж загальнодержавна (європейська, цивілізаційна тощо).

У масиві Заходу, як і в масивах Центру і Півдня, виявлено взаємопов'язані кластери, а саме:

- активна пропаганда регіональними політичними силами окремішності, особливості, несхожості регіону утворює дзеркальний кластер з переконаністю в тому, що цінності і мотиви політичної участі мешканців регіону суттєво відрізняються від політичних уподобань жителів інших регіонів країни.

Висновки

1. Структурування політичної ідентичності молоді в різних регіонах України відбувається за однією із трьох моделей: а) переважно в матриці загальнонаціональної ідентифікації (у Центральному і Південному регіонах), б) переважно в матриці регіональної ідентичності (у Північному та Східному), в) на перетині національної і регіональної ідентифікацій (у Західному регіоні).

2. Політична ідентифікація в матриці загальнонаціональної ідентичності відбувається через ототожнення з регіональною спільнотою, у матриці регіональної – через ототожнення з регіональними політичними елітами.

3. Чим вища залежність молоді від регіональних політичних еліт, тим менше вона готова поділяти відповідальність за країну з обраною владою.

4. За результатами факторного і кластерного аналізів виокремлено основні групи чинників політичної ідентифікації, а саме: сприйняття свого регіону як особливого, окремішнього, не схожого на інші; ідентифікація з регіональною спільнотою та/або з регіональним політикумом; мотиви ідентифікації; політичні цінності; емоційна залежність від свого регіону. Останній чинник частіше стоїть окремо, не перетинаючись з іншими цінностями і мотивами, що свідчить про потребу в його додатковому вивченні.

5. Політична ідентифікація молоді не ґрунтується на певних ідеологічних преференціях, тому складається враження, що молодь узагалі не орієнтується в тонкощах ідеологічних течій і реагує на звичні поняття, а не на ті смисли і наслідки, які з ними пов'язані.

Практична/соціальна значущість дослідження. Врахування представлених у статті результатів дослідження під час розроблення регіональної освітньої політики ідентифікації дасть змогу запобігти конфронтації, сприятиме прискоренню повосенної реадaptaції мешканців регіонів, які найбільше постраждали від російської агресії, та єднанню регіональних спільнот.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в поглибленні та уточненні отриманих даних про особливості політичної ідентифікації молоді різних регіонів шляхом емпіричного виявлення регіональних політичних стереотипів та відмінностей практик соціальної взаємодії.